

TRENDS IN THE SCIENTIFIC DEVELOPMENT

Abstracts of II International Scientific and Practical Conference

Vancouver, Canada
September 28 – October 01, 2021

TRENDS IN THE SCIENTIFIC DEVELOPMENT

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

UDC 01.1

The II International Science Conference «Trends in the scientific development»,
September 28 – October 01, 2021, Vancouver, Canada. 417 p.

ISBN - 978-1-63972-062-0

DOI - 10.46299/ISG.2021.II.II

EDITORIAL BOARD

<u>Pluzhnik Elena</u>	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
<u>Liubchych Anna</u>	Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, Scientific secretary of Institute
<u>Liudmyla Polyvana</u>	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
<u>Mushenyk Iryna</u>	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines, Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
<u>Oleksandra Kovalevska</u>	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipro, Ukraine
<u>Prudka Liudmyla</u>	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
<u>Slabkyi Hennadii</u>	Doctor of Medical Sciences, Head of the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University.
<u>Marchenko Dmytro</u>	Ph.D. in Machine Friction and Wear (Tribology), Associate Professor of Department of Tractors and Agricultural Machines, Maintenance and Servicing, Lecturer, Deputy dean on academic affairs of Engineering and Energy Faculty of Mykolayiv National Agrarian University (MNAU), Mykolayiv, Ukraine
<u>Harchenko Roman</u>	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.
<u>Belei Svitlana</u>	Ph.D. (Economics), specialty: 08.00.04 "Economics and management of enterprises (by type of economic activity)"

ПРОБЛЕМИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СЕРЕД ЗАСУДЖЕНИХ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Суліцький Вадим Володимирович

кандидат психологічних наук, доцент

Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка

В останній час проблема самогубств серед різних верств населення в Україні набуває катастрофічних показників. Щодня у засобах масової інформації з'являються повідомлення про суїцидальні випадки серед підлітків, осіб похилого віку, військових, засуджених. За даними Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я, щороку близько 800 тисяч людей позбавляють життя самогубством, а кожні 40 секунд на планеті вчиняється один випадок суїциду. В Україні середній рівень самогубств серед населення складає 18,5 випадків на 100000 населення. У той же час, цей показник серед чоловіків дорівнюється 34,5, а серед жінок – 4,7. Таким чином за рівнем суїцидальної активності Україна посідає дев'яте місце серед країн світу [1].

Для нашої держави проблеми профілактики та попередження самогубств є актуальними у зв'язку з загостренням вирішення питання щодо створення умов для психологічної безпеки громадян. Дана проблема висвітлюється і в «Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», де одним із основних завдань щодо розв'язання проблем у сфері охорони психічного здоров'я, заплановано впровадження заходів профілактики самогубств серед осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі [2].

В останні роки Міністерством Юстиції України були підписані два основних документи, що регламентують діяльність персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України у питаннях запобігання суїцидальної активності серед засуджених. Це: «Політика щодо боротьби з самогубствами та самоушкодженнями» та «Інструкції щодо реалізації політики щодо боротьби з самогубствами та самоушкодженнями». У документах зазначено, що «засуджені та/або особи, узяті під варту як специфічна група населення, відрізняються підвищеним рівнем самогубств порівняно зі схожими з іншими характеристиками контингенту в загальній популяції. Шляхом впровадження в практику Інструкцій щодо реалізації Політики щодо боротьби з самогубствами та самоушкодженнями можна добитися значного зниження рівня самогубств і суїцидальних спроб» [3; 4].

Але, останнім часом ми спостерігаємо, що рівень суїцидальної активності серед засуджених не зменшується та залишається високим у порівнянні з цими показниками серед інших вразливих категорій населення України. Так у 2019 та 2020 роках особами, які перебувають в місцях позбавлення волі, вчинено 100 самогубств (50 випадків у кожному році). З них у 2019 році: у виправних колоніях допущено 34 самогубства, у слідчих ізоляторах та УВП – 16; у 2020 році - у виправних колоніях допущено 37 самогубства, у слідчих ізоляторах та УВП –

12, у виховній установі – один випадок.

Більше 50% вчинених самогубств припадає на засуджених, які відбувають покарання за вбивство (29 – 2019 рік; 28 – 2020 рік); за крадіжку (25 – 2019 рік; 32 – 2020 рік).

Найбільш суїцидонебезпечним часом є світла пора доби (період з 08.00 до 16.00 години). У цей час в 2019 році було допущено 59 % самогубств (порівняно з 2018 - 37% самогубств; з 2020 роком – 45% самогубств). Також, можна вважати суїцидонебезпечним більш ранній час, з 06.00 до 08.00, коли було вчинено 15% самогубств (порівняно з 2018 році - 19% самогубств). Але, в 2020 році 17% випадків самогубств було вчинено в період часу з 22.00 до 03.00. Окрім того, з 20.00 до 22.00 допущено 12% випадків самогубств. Цей факт дає підставу стверджувати, що закономірність вчинення самогубств засудженими в залежності від часу доби є умовною та протирічить твердженням авторів, які визначають суїцидонебезпечним часом доби з 03.00 до 06.00.

Вікові особливості засуджених-суїцидентів також мають низку особливостей. Так, у 2019 році найчастіше самогубства вчиняли особи у віці від 25 до 35 років (48%) (порівняно з 2018 – 42%), також від 41 до 49 років (16%) (порівняно з 2018 – 26%). У 2020 році найчастіше самогубства вчиняли особи у віці від 30 до 35 років (33%) та у віці від 25 до 29 років (23%). Випадки самогубств серед осіб, старше 41 року та понад 60 років становлять 20%.

Найважчим днем для потенційних самогубств, вчинених протягом 2019 року, виявився вівторок – на нього приходить 20,4% всіх самогубств. Наступними по важкості днями були вихідні - субота та неділя, на які приходить по 16% самогубств. У 2020 році 25% самогубств припадало на понеділок, 21% – на четвер, 15% суїцидальних випадків було зафіксовано у середу та п'ятницю. Це спростовує встановлену закономірність про те, що найбільш суїцидонебезпечними днями тижня є вихідні дні.

Найбільш складними періодами відбування покарання, з точки зору виникнення ризику суїциду, є перший рік в установі (2018 році – 39% суїцидів; 2019 році – 43%; 2020 році – 37,5%), що свідчить про складність протікання процесів адаптації засуджених до умов позбавлення волі. Інший такий період від 2 до 5 років. На нього припадало у 2018 році – 26% суїцидів; у 2019 році – 22,4%, у 2020 році – 27%.

У той же час, треба зазначити, що більшість засуджених, які вчинили самогубства, не мали психологічних і поведінкових ознак схильності до суїцидальних вчинків. Так у 2018 році цей показник складав 76% від загальної кількості засуджених-суїцидентів, у 2019 році – 84%, у 2020 році – 64%. Але, майже половина з них до засудження мали проблеми із вживанням алкоголю та психоактивних речовин.

Аналіз соціальних зв'язків засуджених-суїцидентів у 2019 році надає такі результати:

- 28,6% (2020 рік – 12,5%) – підтримували їх з дружиною (співмешканкою);
- 16,3% (2020 рік – 19%) – з батьками;
- 16,3% (2020 рік – 8%) – рідними, близькими та знайомими;
- 24,5% (2020 рік – 27%) – не підтримували соціальні зв'язки.

Засуджені-суїциденти (2018 рік – 87%; 2019 рік – 93,9%; 2020 рік – 94%), до перебування в установах покарань не працювали або не були офіційно працевлаштовані. І лише 11% мали робітничі спеціальності.

Найбільш поширеними причинами, які впливають на прийняття особою рішення про самогубство, у 2020 році були:

- погіршення відносин з близькими людьми – 21% (у 2019 році – 28,6%);
- втрата соціально-важливих орієнтирів – 9% (у 2019 році – 18%);
- недоліки в роботі з профілактики та попередження самогубств серед засуджених – 54% (у 2019 році – 38,8%) [5].

Серед чинників, що впливають на суїцидальну активність засуджених-суїцидентів, є їх індивідуально-психологічні особливості. Ми провели дослідження в Микитинській установі виконання покарань (87) м. Горлівки Донецької області. Його результати раніше не друкувалися в наукових виданнях. В обстеженні взяли участь 74 засуджених, які були схильні до самогубства та перебували на профілактичному обліку.

Дослідження проводилося за психодіагностичними методиками: 16 PF (Р. Кеттелла); Ситуативна й особистісна тривожність (Ч. Спілбергера); СЖО (Д. Леонтєва).

Отримані результати дозволили нам визначити такі психологічні особливості засуджених-суїцидентів:

16 PF (Р. Кеттелла): низькі показники за шкалами В – інтелект, І – емоційна сенситивність, Н – соціальна сміливість, С – сила Я мають кореляцію з високими показниками за шкалами L – підозрілість та F₂ – тривожність ($r = 0,86$; $P < 0,01$). Великі результати (стени) за фактором L вказують, що засуджені-суїциденти ставляться до інших людей, у тому числі і працівників установ виконання покарань, з недовірою; підозрюють, що їм заважають; часто ображаються та мають прояви ворожнечі під час спілкування. Вони пам'ятають помилки та критичні випадки з боку інших засуджених і працівників; хвилюються, що кажуть про них інші; довго залишаються під впливом психотравмуючої ситуації.

Якщо засуджений-суїцидент має сильну тенденцію до підозрілості разом з низькими показниками за факторами А і Н, ми спостерігаємо відхилення у його поведінці за параноїдальним типом.

Данні, які ми отримали за фактором В, не є надійними. Р. Кеттелл вказував на цей факт через низьку надійність і обмеженість цієї шкали для визначення інтелекту.

Загалом, середньостатистичний портрет засудженого-суїцидента за психодіагностичною методикою 16 PF Р. Кеттелла такий: «Схильні та надають перевагу залишатися на самоті, важко встановлюють соціальні контакти, із підозрою ставляться до інших людей. Уперті. Завжди приймають самостійні рішення. Вони важко пристосовуються до життя, мають внутрішні страхи. Під впливом ситуації фрустрації сильно хвилюються та впадають у розпач (відчай). Чутливі до загрози».

Ситуативна й особистісна тривожність (Ч. Спілбергера): дану групу засуджених можна віднести до категорії високо тривожних людей, які схильні сприймати загрозу власній самооцінці та життєдіяльності у великому діапазоні

ситуацій і реагувати станом особистісної тривожності ($r = 0,94$; $P < 0,01$). Вони нерішучі, невпевнені у собі. Висока ситуативна тривожність ($r = 0,91$; $P < 0,01$) вказує на наявність напруги, хвилювання, нервозності у поведінці. Вони чуттєві до критики, не мають планів на майбутнє.

СЖО (Д. Леонтьєва): засуджені-суїциденти не мають цілей на майбутнє, життя позбавлене сенсу, спрямованості та перспектив у часі. Їх можна охарактеризувати як людей, які живуть минулим, днем вчорашнім ($r = 0,78$; $P < 0,01$). Це підтверджує висновки дослідження К. Маздібаєва, що люди, які орієнтовані на минуле часто не задоволені власним соціальним становищем, розглядають процес свого життя порожнім, не цікавим [6]. Окрім цього, засудженим-суїцидентам притаманні втомленість, незадоволеність життям. Вони відчувають, що навколишнє оточення не проявляють до них інтерес ($r = 0,83$; $P < 0,01$).

Цікавим є той факт, що засуджені-суїциденти знають, що людині дано контролювати власне життя, але вони не вірять у власні сили контролювати події свого життя ($r = 0,87$; $P < 0,01$).

Таким чином, за результатами дослідження можна вважати, що засуджені-суїциденти мають такий середньостатистичний психологічний портрет: «Це людина віком від 20 до 35 років, яка підозріло, з недовірою ставиться до оточення, схильна звинувачувати інших у своїх негараздах. Вони не забувають помилок або критики у свій адрес з боку інших людей. Їх тривожить, що про них кажуть інші «за їх спинами». Довго залишаються під впливом подій, що відбулися у минулому. Під впливом ситуацій вони стають емоційними, але швидко втомлюються і втрачають впевненість у власних силах. Засуджені-суїциденти схильні до впертості, мають власну точку зору й байдуже ставляться до соціального оточення. Через велику ситуаційну та особистісну тривожність, вони стають нерішучими та невпевненими. Вони живуть минулим і не мають планів на майбутнє».

Список літератури:

1. Електронний ресурс. Самогубство. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D1%83%D0%B1%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE> (дата звернення 18.09.2021 року).
2. Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 року № 1018-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 18.09.2021 року)
3. Політика щодо боротьби з самогубствами та самоушкодженнями. Київ, 2017. 11 с.
4. Інструкції щодо реалізації політики щодо боротьби з самогубствами та самоушкодженнями. Київ, 2017. 9 с.

TRENDS IN THE SCIENTIFIC DEVELOPMENT

5. Матеріали засідання Робочої групи Департаменту з питань виконання кримінальних покарань з профілактики та попередження самогубств серед ув'язаних і засуджених від 31.07.2021 року.

6. Маздибаев К. Стратегии совладания с жизненными трудностями. *Журнал социологии и социальной антропологии*, 1998. № 2. Т 1. С. 100-111.